

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 20948/17

Z.Y./TÜRKİYE

16 Ekim 2018 tarihinde

Başkan

Paul Lemmens

Yargıçlar

Valeriu Griçco,

Stéphanie Mourou-Vikström ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı*

Hasan Bakırcı'nın katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm"), Daire olarak toplanarak, 22 Şubat 2017 tarihine yapılan yukarıdaki başvuruyu Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54. maddesinin 2. fıkrasının a) bendi uyarınca, Hükümet tarafından sunulan bilgileri dikkate alarak ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47. maddesinin 4. fıkrası gereğince, başvuranın kimliğinin res'en saklı tutulması yönünde kurul kararını dikkate alarak, gerçekleştirilen müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2018. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAY

1. Başvuran Y.Z. Türk vatandaşı olup 1974 doğumludur. Hâlihazırda, başvuran Düzce T Tipi Cezaevinde bulunmaktadır.

Davanın Koşulları

2. Davanın kendine özgü koşulları, başvuran tarafından ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

3. Türk Silahlı Kuvvetleri içinde yasa dışı bir örgüt olan FETÖ/PDY'ye ("Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması") bağlı olmakla suçlanan bir grup, 15 Temmuz 2016'yı 16 Temmuz'a bağlayan gece, darbe girişiminde bulunmuş, ancak bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Söz konusu gece boyunca, çoğunluğu sivil olmak üzere 240'den fazla sayıda kişi, darbecilere karşı koyarken yaşamını yitirmiştir.

4. Başvuran, 18 Temmuz 2016 tarihinde, yukarıda belirtilen yasa dışı örgüte üye olma şüphesiyle Düzce Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklanmasına karar verilmiştir.

1. Başvuranın Sağlık Durumu

5. Başvuran, 19 Temmuz 2016 tarihinde, cezaevi doktoru tarafından muayene edilmiş ve hemoroid ile üst solunum yolları enfeksiyonu teşhis edilmiştir. Ayrıca, söz konusu doktor, başvuranın psikolojik stres durumu nedeniyle, psikiyatri servisine sevk edilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.

6. Başvuran, iki yıl önce tedavi gören bir kanser hastasıdır. İlgiliyi muayene eden Doktor Z.K., 20 Temmuz 2016 tarihinde, ilgilinin Hodgkin lenfomasından muzdarip olup-olmadığı konusunu teşhis etmek amacıyla, Düzce Atatürk Devlet Hastanesi Hematoloji Bölümüne sevk edilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.

7. İlgili, 21 Eylül 2016 tarihinde, Düzce Eğitim ve Araştırma Hastanesi Hematoloji Bölümüne sevk edilmiştir. Hastanenin söz konusu bölümünde bir test ve tıbbi görüntüleme yapılmıştır.

8. İlgili, 4 Ekim 2016 tarihinde, muayene edilmesi için Düzce Atatürk Devlet Hastanesine sevk edilmiş ve 7 Ekim 2016 tarihinde tomografi işlemi yapılmıştır.

9. Düzce Atatürk Devlet Hastanesi Psikiyatri Bölümü, 25 Ekim 2016 tarihinde, başvuranın anksiyete bozukluğundan rahatsız olduğunu ve doktorun ilaç tedavisi önerdiğini tespit etmiştir.

10. Düzce Atatürk Hastanesi doktorları, 18 Ekim 2018 tarihinde, raporlarında başvuran hakkında yapılan tıbbi görüntüleme sonuçlarına dayanarak, nüksettiği şüphesiyle Mezenterik yağ dokusunda çeşitli lenf düğümlerinin varlığının tespit edildiğini ve hastanın bir kontrol için yeniden muayene edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

11. Düzce Eğitim ve Araştırma Hastanesi Hematoloğu, 11 Kasım 2016 tarihinde, çeşitli testler ve görüntüleme sonucunda, başvuranın menzeretik lenfadenopati patolojisinden rahatsız olmadığını ancak hasta için düzenli bir takibin sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

2. Başvuranın Tutukluluk Halinin Devamı

12. Başvuran, 20 Temmuz 2016 tarihinde, yasa dışı bir örgüte üye olduğunu kabul etmeyerek ve sağlık durumunun cezaevi koşullarına uygun olmadığını zira kanser tedavisi gördüğünü belirterek, tutukluluk kararına itiraz etmiştir.

13. Ardından, farklı tarihlerde, başvuran tahliyesinin sağlanması için birçok defa başvuruda bulunmuştur. Dosyadaki belgelere göre, yapılan başvurular her defasında yetkili sulh ceza hâkimleri tarafından özellikle delillerin yok edilme riski gerekçesiyle reddedilmişlerdir. İlgili, red kararlarının kendisine tebliğ edilmediğini belirtmektedir.

14. Başvuran, 7 ve 29 Eylül ile 28 Aralık 2016 tarihlerinde, tahliyesinin sağlanması amacıyla, ihtiyati tedbir talebiyle birlikte Anayasa Mahkemesi önünde başvuruda bulunmuştur. Başvuran, tutukluluk halinden, bu tedbire ilişkin itiraz ettiği yargılamalar sırasında meydana gelen eksikliklerden, 24 Ağustos 2016 tarihli Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararıyla kamu görevinden ihraç edilmesinden, mülkiyetleri hakkında başlatılan ceza

soruşturmaları çerçevesinde, el konulmasıyla bir tedbir konusu olmasından, söz konusu soruşturma dosyasına erişimine getirilen kısıtlamadan, cezaevi bünyesinde düzenlenen sosyo-kültürel faaliyetlerine katılma hakkına ve akrabalar tarafından ziyaret edilme hakkına getirilen kısıtlamadan şikâyet etmektedir. Ayrıca, başvuran kanser hastası olması nedeniyle, tahliye edilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

15. Ankara Cumhuriyet savcısı, 9 Kasım 2016 tarihinde, Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinden aynı adli soruşturma çerçevesinde, başvuranın ve diğer kişilerin tutukluluk hallerinin, dosyanın durumu bakımından halen haklı gösterilip-gösterilmediğinin incelenmesini ve şayet tutukluluk halleri haklı gösterilmiş ise, bu tutukluluk süresinin uzatılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

16. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği, 10 Kasım 2016 tarihinde, ilgililerin tahliye edilmelerinin soruşturmanın etkin bir şekilde yürütülmesine zarar verebileceği kanaatine varmış ve tutukluluk hallerinin devamına karar vermiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, 8 Şubat 2017 tarihinde, başvuranın sağlık sebepleriyle, tahliye edilmesini talep edip-etmediği hususunda Düzce Cumhuriyet savcısından bilgi talep etmiştir. Söz konusu savcı, 9 Şubat 2017 tarihli bir yazıyla, ilgilinin sağlık gerekçesiyle, tutukluluk halinin ertelenmesi talebinde bulunmadığını ve ilgiliye cezaevi idaresinin doktorları tarafından önerilen ilaç tedavisi uygulandığını belirtmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, 20 Şubat 2017 tarihinde, başvuranın sağlık hizmetine eriştiği ve ilgilinin hayatına veya fiziksel bütünlüğüne doğrudan herhangi bir zarar verme riskinin bulunmadığı gerekçesiyle, ilgilinin ihtiyati tedbir talebini reddetmiştir.

19. Anayasa Mahkemesi, 27 Şubat 2017 tarihinde, bağlantıları nedeniyle, başvuranın bireysel başvurularının birleştirilmesine karar vermiştir.

20. Başvuran, 3 Mart 2017 tarihli bir yazıyla, sağlık hizmetine erişememekten şikâyet etmediğini ancak yaptığı başvurularda, sağlık durumuna uygun olmayan ve hastalığının nüksetmesinin nedeni olabilecek

tutukluluk koşullarından şikâyet ettiğini iddia ederek, ihtiyati tedbir talebinin reddedilmesine karşı çıkmıştır.

21. Başvuran tarafından yapılan başvuru üzerine, 8 Mart 2017 tarihinde, Düzce Cumhuriyet savcısı cezaevi idaresinden ilgilinin tıbbi olarak cezaevi koşullarını çekmeye uygun olup-olmadığı konusu belirlemek için hastaneye sevk edilmesini talep etmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi, 15 Mart 2017 tarihinde, Düzce Cumhuriyet savcısına başvurmuştur. Söz konusu mahkeme, başvuranın ihtiyati tedbir talebinin reddedildiğine dair 20 Şubat 2017 tarihli kararın gözden geçirilmesi talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, tutukluluk koşullarının, ilgilinin sağlık durumuna uygun olup-olmadığının değerlendirilmesi, hayati tehlikesinin olup-olmadığının ve şayet hayati tehlike bulunuyor ise, cezaevi koşullarından kaynaklanıp-kaynaklanmadığı hususunda bu savcıdan bilgi talep etmiştir.

23. Başvuran, 23 Mart 2017 tarihinde, düzce Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Bölümü ve aynı 28 Mart 2017 tarihinde aynı hastanenin Onkoloji, Hematoloji ve Psikiyatri Bölümü tarafından muayene edilmiştir.

24. Yukarıda belirtilen hastanenin adli tıp uzmanlarından oluşan bir heyet, 29 Mart 2017 tarihli bir raporla, Nisan 2014 yılında, başvuranın “Diffüz Büyük B-Hücreli Lenfoma”¹ teşhisi konulduğunu, tedavisinin devamı için Düzce Atatürk Devlet Hastanesi Hematoloji Bölümüne, 6 Haziran 2015 tarihinde sevk edilmeden önce Harran Devlet Hastanesinde bir yıl boyunca tedavi gördüğünü, tedavisinin sona erdiğini, söz konusu tarihten bu yana hastalığının nüksetmediğini, büyümeyen bir lezyonun kalıntısının bulunduğunu ancak etkin halde olmadığını ifade etmiştir. Söz konusu heyet, oy birliğiyle şu sonuca varmıştır:

“Şayet, hasta Psikiyatri Bölümüne anksiyete bozukluğu hastalığı hakkında [gelişimi] muayene için bir ay içerisinde [hastaneye] geri getirilmiş ise, non-Hdgkin B Büyük Hücreli Diffüz Lenfoma hastalığı ile ilgili olarak, her altı ayda bir takip ediliyor ise ve

1. Bağışıklık sistemi hücrelerinin malign proliferasyonuna bağlı bir hastalık olan non-Hodgkin lenfoması söz konusudur Bu hücreler özellikle lenf düğümleri, lenf, dalak ve kemik iliğinde bulunur.

gerektiği takdirde tomografiye tabi tutulmuş ise, bu hastalıklar cezaevi ortamında bulunmaya bir engel teşkil edecek nitelikte değildir.

Oy birliğiyle, non-Hdgkin B Büyük Hücreli Diffüz Lenfoma hastalığı ile ilgili olarak, şayet hasta her altı ayda bir Hematoloji ve Onkoloji Bölümünde takip edilirse, cezaevi koşullarının hayatı için bir tehlike arz etmeyeceği, cezaevine yerleştirilmesine bir sakınca olmadığı ve ihtiyaçlarını karşılayabileceği kanaatine varılmaktadır. ”

25. Anayasa Mahkemesi, 30 Mart 2017 tarihinde, yukarıda belirtilen raporun tespitlerine dayanmış ve başvuranın ihtiyati tedbir talebini reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, ilgilinin uygun tedavi bölümlerine erişebildiğini tespit etmiş ve tutukluluk halinin devamının hayatına veya fiziksel bütünlüğüne zarar vermeyeceğini değerlendirmiştir.

26. Mahkeme, 17 Ağustos 2017 tarihinde, başvuran hakkında ihtiyati tedbir alınmamasına karar vermiştir. Hükümet tarafından sunulan bilgi unsurlarına göre, ilgili, dört pencere, giriş kapısı haricinde, 32 m²'lik yürüyüş alanına açılan ikinci bir kapısı bulunan ve on dört kişilik ağırlama kapasitesi olan on iki tutuklu ile birlikte 62 m²'lik bir alanda toplu yaşam ünitesine yerleştirilmiştir. Ayrıca söz konusu yaşam ünitesinde, mutfak köşesi, iki tuvalet, bir duş, birçok dolap ile sandalye ve bir masa bulunmaktadır. Cezaevi yetkilileri, ilgiliye gerek psikolojik gerekse ruhsal rahatsızlıkları için doktorlar tarafından önerilen tıbbi tedaviler ve takipler sağlanmıştır. Hükümet, bir sağlık personelinin acil müdahalelerin yapılması için her gün ve her saat kurumda mevcut bulunduğunu, daha ağır durumlar için hastaneye acil her türlü sevkini öngörüldüğünü ve sağlandığını belirtmiştir. Ayrıca Hükümet, başvuran için başvuran tarafından ileri sürülen bir eksiklik olan “güneş ışığından yararlanma” imkânının meteorolojik koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bu unsurlar bağlamında, Mahkeme, başvuranın hayatına veya fiziksel bütünlüğüne doğrudan zarar verme riskinin bulunmadığını değerlendirmiştir.

27. Hâlihazırda, başvuran hakkında ceza yargılaması Ankara Cumhuriyet Savcılığı önünde halen devam etmektedir. Ayrıca yukarıda belirtilen bireysel başvuru, Anayasa Mahkemesi önünde halen devam etmektedir.

3. Cezaevinde Başvuranın Haklarının Kısıtlanmasının İtirazına İlişkin Yargılama

28. Başvuran, belirtilmeyen bir tarihte, cezaevi idaresinden akraba ziyaret süresinin, telefon görüşmelerinin yapılması için bağlantı ve sürenin uzatılması, kendisini ziyaret eden izinli kişilerin seçiminin genişletilmesi, cezaevinde düzenlenen sportif faaliyetlere ve eğitimlere katılmasına izin verilmesi, savunmasını hazırlamak için bir bilgisayarın sağlanması ve cezaevinde bir din görevlisine danışma imkânı verilmesi için talepte bulunmuştur.

29. Cezaevi idaresi, 10 Ocak 2017 ve 14 Mart 2017 tarihli kararlarla, başvuranın taleplerini reddetmiştir.

30. Düzce Ceza İnfaz Hâkimi, 4 Nisan 2017 ve 6 Nisan tarihlerinde, söz konusu cezaevi idaresinin yalnızca yasa dışı bir örgüte üye olma şüphesiyle tutuklu bulunan kişilerin sahip oldukları haklarla ilgili olarak, özel bir rejim öngören ilgili tarihte yürürlükte olan mevzuatı uyguladığı gerekçesiyle, başvuranın itirazını reddetmiştir. 667 Sayılı Kararnameye dayanılarak kabul edilen ve FETÖ/PDY yasa dışı örgüt hakkında başlatılan adli soruşturma çerçevesinde incelemeye tabi tutulan sanıkların cezaevi rejimine ilişkin mevzuata göre, söz konusu tutuklular yalnızca bu hükümlerde sırayla belirtilen - ikinci akrabalık derecesine kadar - kişilere ve on beş günde bir on dakika süreliğine telefon edebilmektedirler. Ayrıca Ceza İnfaz Hâkimi, yeni bir emre kadar cezaevinin psikoloğuna danışma haricinde, sanıkların sosyo-kültürel faaliyetlere katılmalarını yasaklayan Adalet Bakanlığının 28 Temmuz 2016 tarihli genelgeye atıfta bulunmuştur. Ayrıca, hâkim 17 Haziran 2005 tarihli 25848 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan tutukluların ziyaret rejimine ilişkin mevzuata göre, bir terör örgütü faaliyetlerine katılma şüphesi nedeniyle, tutuklanan sanıkların yalnızca her iki ayda bir yakınlarının kendilerini ziyaret edebileceklerini belirtmiştir.

31. Mahkeme, ceza yargılamasına ilişkin varılan sonuçlardan (yukarıda 27. paragraf) ve Ceza İnfaz Hâkimi kararına başvuran tarafından yapılan olası itirazdan (yukarıda 30. paragraf) bilgi sahibi olmamıştır.

ŞİKÂyetLER

32. Başvuran, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerini ileri sürerek, hastalığına rağmen, tutukluluk halinin devamı nedeniyle, fiziksel bütünlüğü hakkının ve yaşam hakkının tanınmamasından şikâyet etmekte ve hastalığının nüksetmesinden korktuğunu belirtmektedir.

33. İlgili, Sözleşme'nin 5 ve 13. maddeleri alanında değerlendirerek, tutukluluğunun yasaya aykırı olmasından, aşırı uzun süresinden ve tutukluluğuna hükmeden kararların gerekçelerinin yetersizliğinden şikâyet etmektedir.

34. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesini ileri sürerek, yargılamanın ilk aşamasında soruşturma dosyasına erişime getirilen yasaktan şikâyet etmektedir.

35. İlgili, Sözleşme'nin 8. maddesini ileri sürerek, cezaevi bünyesinde düzenlenen sosyo-kültürel faaliyetlere katılma ve akrabalar tarafından ziyaret edilme haklarına kısıtlama getirilmesinden şikâyet etmektedir. Bu bağlamda, ayrıca ilgili Sözleşme'nin 7. maddesini ileri sürmekte ve bu tür bir yasağın kanun tarafından öngörülmeyen bir ceza olduğunu iddia etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

36. Başvuran, Sözleşme'nin birçok maddesini ileri sürerek, öncelikle geçmişte kanser hastası iken ve anksiyete bozukluğu yaşarken tutuklanmasından ve tutukluluk halinin devamından şikâyet etmektedir. Ayrıca, başvuran bu tedbire itiraz ettiği yargılamaların yürütülmesindeki eksikliklerden şikâyet etmektedir. Ayrıca, ilgili yargılamanın ilk aşamasında dosyaya erişime imkânsızlığından ve tutukluluğuna ilişkin gerekçelerin yetersizliğinden şikâyet etmektedir. Sonuç olarak, başvuran cezaevi bünyesinde sosyo-kültürel faaliyetlere katılma ve akrabaları tarafından ziyaret edilme haklarının kısıtlanmasından şikâyet etmektedir.

37. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin kuralın Sözleşme mekanizmasının işlevinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu yeniden belirtmektedir. Devletlerin, ileri sürülen eksiklikleri yerel hukuk düzenleri çerçevesinde, telafi imkânından önce uluslararası bir organizma önünde eylemlerine yanıt vermeleri gerekli değildir (*Uzun/Türkiye* (kk.), No. 10755/13, § 68, 30 Nisan 2013).

38. Somut olayda, Mahkeme, başvuranın bu şikâyetleri için Türk Anayasa Mahkemesine başvurduğunu ve ayrıca bu mahkemeye ihtiyati tedbir talebinde bulunduğunu ancak bu talebin reddedildiğini gözlemlemektedir. Hâlihazırda, dava söz konusu mahkeme önünde halen derdestir (yukarıda 14, 25 ve 27. paragraflar).

39. Başvuranın tutukluluk koşulları ile ilgili olarak, Mahkeme başvuranın geçmişte kanser hastası olduğunu ve iyileşme sürecinde olduğunu, Düzce Eğitim ve Araştırma Hastanesinin uzmanlarına göre, tıbbi takiplerin sağlanması halinde, “cezaevine yerleştirilmesinin sakıncası olmadığını ve ilgilinin ihtiyaçlarını karşılayabileceğini” kaydetmektedir. Mahkeme, başvuranın yetkililer tarafından uygun bir şekilde tedavi edildiğini kaydetmekte ve tutukluluğun maddi koşullarının, *a priori* (öncelikle) uygun olduğunu değerlendirmektedir (*Zere/Türkiye* (kk.), No. 31223/09, 15 Şubat 2011, *Gülay Çetin/Türkiye*, No. 44084/10, §§ 105, 109-113 ve 125, 5 Mart 2013). Anayasa Mahkemesi ve yerel Mahkeme, bu unsurları dikkate alarak, başvuran tarafından yapılan geçici tedbir taleplerini reddetmişlerdir (bk. yukarıda 25. ve 26. paragraflar).

40. Ayrıca, Mahkeme daha önce Anayasa Mahkemesi önündeki bireysel başvurunun Sözleşme’nin 2 ve 3. maddelerine (*Kaya ve diğerleri/Türkiye* (kk.), No. 9342/16, 20 Mart 2018) ve Sözleşme’nin 5. maddesine (*Mercan/Türkiye* (kk.), No. 56511/16, §§ 24-28, 8 Kasım 2016) ilişkin şikâyetler için bir tazminat sağlama olasılığının bulunduğunu belirttiğini hatırlatmaktadır. Somut olayda, Mahkeme bu tespitten kendisini uzaklaştırmaya imkân sağlayacak hiçbir unsura sahip değildir.

41. Yukarıda belirtilenleri dikkate alarak, Mahkeme başvurunun vaktinden önce yapıldığını ve Sözleşme’nin 35. maddesinin 1 ve 4.

maddeleri uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle, kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

42. Bununla birlikte, Mahkeme, ikincilik ilkesinin öngördüğü şekliyle, uygun iç hukuk yollarını tüketen başvuranlar tarafından sunulan her türlü şikâyet için nihai denetim yetkisini muhafaza ettiğini hatırlatmaktadır (*Radoljub Marinković /Sırbistan* (kk.), No. 5353/11, §§ 49-61, 29 Ocak 2013 ve yukarıda belirtilen *Uzun*, § 71). Dolayısıyla, başvuranın başlattığı yargılama sonucunda, halen Sözleşme ihlaline maruz kaldığı veya bu yargılama süresinin aşırı uzun olduğu kanaatine varması - öyle ki mağdur sıfatını etkileyecek hale gelebilmesi - durumunda, Mahkeme'ye yeniden başvurması kendisinin tercihi olacaktır.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, Oy Birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş; 15 Kasım 2018 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı

Paul Lemmens

Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Başkan